

**ГЛАВНА СЛУЖБА
ЗА РЕВИЗИЈУ ЈАВНОГ СЕКТОРА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

78000 Бања Лука, Вука Караџића 4
Република Српска, БиХ
Тел: +387(0)51/247-408
Факс: +387(0)51/247-497
e-mail: revizija@gssr-rs.org

**Извјештај о ревизији финансијских извјештаја
Фонда за пензијско и инвалидско осигурање
Републике Српске
за период 1.1.2009 - 31.12.2009. године**

Број: РВ048-10

Бања Лука, 27.12.2010. године

САДРЖАЈ

I	ИЗВЈЕШТАЈ ГЛАВНОГ РЕВИЗОРА.....	1
II	РЕЗИМЕ ПРЕПОРУКА ДАТИХ РУКОВОДСТВУ ФОНДА.....	4
III	ИЗВЈЕШТАЈ О ПРОВЕДЕНОЈ РЕВИЗИЈИ.....	5
	1. Увод.....	5
	2. Провођење препорука из претходног извјештаја.....	5
	3. Закључак о функционисању интерних контрола.....	6
	4. Набавке.....	6
	5. Финансијски план.....	7
	6. Финансијски извјештаји.....	8
	6.1. Биланс успјеха.....	8
	6.2. Биланс стања.....	12
	6.3. Извјештај о извршењу финансијског плана.....	14
	6.4. Напомене уз финансијски извјештај.....	15

I ИЗВЈЕШТАЈ ГЛАВНОГ РЕВИЗОРА

Предмет ревизије

Извршили смо ревизију биланса стања Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС (у даљем тексту: Фонд) на дан 31. децембра 2009. године и одговарајућег биланса успјеха, извјештаја о извршењу финансијског плана за годину која се завршава на тај дан, ревизију усклађености пословања и преглед значајних рачуноводствених политика и других објашњавајућих напомена.

Одговорност руководства за финансијске извјештаје

Руководство Фонда је одговорно за припрему и фер презентацију ових финансијских извјештаја у складу са Међународним рачуноводственим стандардима за јавни сектор и Међународним стандардима финансијског извјештавања. Ова одговорност обухвата: осмишљавање, примјену и одржавање интерних контрола које су релевантне за припрему и фер презентацију финансијских извјештаја који не садрже материјално значајне погрешне исказе, настале услед корупције и преваре; одабир и примјену одговарајућих рачуноводствених политика и рачуноводствене процјене које су разумне у датим околностима. Руководство је такође одговорно за усклађеност пословања Фонда са важећим законским и другим релевантним прописима.

Одговорност ревизора

Наша је одговорност да изразимо мишљење о финансијским извјештајима на основу ревизије. Ревизију смо извршили у складу са Законом о ревизији јавног сектора РС, INTOSAI и Међународним стандардима ревизије. Ови стандарди налажу да радимо у складу са етичким захтјевима и да ревизију планирамо и извршимо на начин који омогућава да се, у разумној мјери, увјеримо да финансијски извјештаји не садрже материјално значајне погрешне исказе, те да је пословање усклађено са важећим законским и другим релевантним прописима.

Ревизија укључује спровођење поступака у циљу прибављања ревизорских доказа о усклађености пословања и о износима и објелодањивањима датим у финансијским извјештајима. Избор поступка је заснован на ревизорском просуђивању, укључујући процјену ризика материјално значајних погрешних исказа у финансијским извјештајима, насталим услед корупције и преваре. Приликом процјене ризика, ревизор разматра интерне контроле које су релевантне за припрему и фер презентацију финансијских извјештаја, у циљу осмишљавања ревизорских поступака који су одговарајући у датим околностима, али не у циљу изражавања одвојеног мишљења о ефективности интерних контрола. Ревизија такође укључује оцјену примијењених рачуноводствених политика и значајних процјена извршених од стране руководства, као и оцјену опште презентације финансијских извјештаја.

Сматрамо да су прибављени ревизорски докази довољни и одговарајући и да обезбјеђују основу за наше ревизорско мишљење.

Основа за изражавање мишљења са резервом

Као што је наведено под тачком 4. Извјештаја:

- Код провођења Уговора бр. 7166-9/09, закљученог 7.12.2009. год. на износ од 57.330 КМ, за потребе услуга превођења аката са страних језика, по мишљењу ревизије, присутни су пропусти интерних контрола у погледу реалног утврђивања висине трошкова, гдје је извјесно да ће након активности које ће провести руководство Фонда, доћи до кориговања трошкова уговорених услуга.

Као што је наведено под тачком 5. Извјештаја:

- Поступајући по Закључку Народне скупштине РС од 4.11.2008. године, којим се обавезује Влада РС да обезбиједи исплату пензија на достигнутом нивоу, трошкови пензија за 2009. год. нису планирани у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чл. 162.
- У Нацрту финансијског плана, средства из Буџета РС за финансирање посебних права, пројектована су у износу 292.581.327 КМ, гдје је од стране Фонда дато јасно образложење на основу којих параметара је пројектован наведени износ. У одговору Министарства финансија на достављени Нацрт финансијског плана Фонда наведено је да је Нацртом буџета РС за 2009. год. планирана дознака Фонду ПИО у укупном износу од 160.000.000 КМ, те да је потребно да Фонд изврши корекцију, тј. умањење за 132.581.327 КМ. Како се нисмо могли увјерити да постоје друга објашњења за наведено умањење средстава, мишљења смо да је исто посљедица недовољне усаглашености ставова Фонда, Министарства рада и борачко инвалидске заштите и Министарства финансија, те да није у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чл. 199.

Као што је наведено под тачком 6.1. Извјештаја:

- Код обрачуна и усклађивања пензија у 2009. години поступано је исто као и код пројекције трошкова по овом основу током доношења Финансијског плана, па је констатована неусклађеност код Финансијског плана са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, присутна и код извршења Финансијског плана, што је имало за посљедицу исказивање дефицита у износу од 113.790.855 КМ.
- Трајање поступка утврђивања права (вријеме од подношења захтјева до доношења рјешења), као и рок за доношење рјешења по жалби нису у складу са одредбама Закона о општем управном поступку, чл. 206 и 232, што је посљедица недовољно успостављених интерних контрола.

Као што је наведено под тачком 6.3. Извјештаја:

- У 2009. години у Фонду је присутно коришћење средстава текућег периода за измирење обавеза из претходног периода, чије финансирање није предвиђено финансијским планом и стварање обавеза изнад расположивих средстава, што по нашем мишљењу, није у складу са Законом о буџетском систему РС, чл. 39. Наведено има за посљедицу повећање акумулираног дефицита и уколико се настави у будућем периоду, може довести у питање сталност пословања Фонда.

Мишљење

По нашем мишљењу, осим ефеката које на финансијске извјештаје могу имати питања наведена у претходним пасусима, финансијски извјештаји дају истинит и објективан приказ по свим материјално значајним аспектима, финансијског стања на дан 31.12.2009. године, резултата пословања и извршења Финансијског плана за годину која се завршава на тај дан, у складу са Међународним рачуноводственим стандардима за јавни сектор и Међународним стандардима финансијског извјештавања.

Финансијско пословање Фонда у 2009. години је, осим за наведено у претходним пасусима, било у свим материјално значајним аспектима усклађено са важећом законском регулативом.

Не изражавајући даље резерве на дато мишљење скрећемо пажњу на значајно повећање акумулираног дефицита у односу на претходну годину. Уколико би се овај тренд наставио могао би неповољно утицати на сталност пословања Фонда.

Бања Лука, 27.12.2010. год.

Главни ревизор
Мр Бошко Чеко

II РЕЗИМЕ ПРЕПОРУКА ДАТИХ РУКОВОДСТВУ ФОНДА

1. Код активности контроле објективности извршених услуга превођења у складу са обавјештењем директора, укључити и рачуне из наредног периода и извршити надзор над провођењем успостављених контролних активности утврђених Упутством за пријем и контролу улазних докумената на основу којих се врши плаћање у Фонду.
2. Наставити са активностима које ће довести до усаглашавања ставова Фонда, Министарства рада и борачко инвалидске заштите и Министарства финансија по питању дефинисања средстава потребних за финансирање права утврђених Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чл. 199, као и примјене чл. 162. Исто препоручујемо са циљем да се прекине пракса планирања трошкова и обавеза за које нису дефинисани реални извори финансирања како би се зауставило акумулирање дефицита.
3. Извршити надзор (интерна ревизија) над контролама успостављеним у области утврђивања права из пензијског и инвалидског осигурања и дати препоруке у правцу даљег побољшања истих, чијим провођењем ће се обезбиједити примјена свих прописа из ове области.
4. Додатна средства на име помоћи Удружењу пензионера планирати и одобравати након увјеравања да су средства по основу чланарина реално и правично распоређена, тј. на основу Финансијских извјештаја Удружења из којих се јасно види колики су укупни приходи који укључују укупно дозначена средства чланарина и њихову расподелу.
5. Континуирано пратити примјену Упутства за поступање по регресном поступку у случајевима преплате пензија и утврдити ефекте примјене истог.
6. Како би извршење плана било реално могуће, потребно је прије свега обезбиједити реално планирање. Сходно наведеном, неправилности код извршења Финансијског плана отклањати паралелно са отклањањем неправилности које су везане за доношење финансијског плана.
7. За потребе реалног приказивања имовине и обавеза у финансијским извјештајима, обавезно вршити процјену износа и периода када се очекује прилив или одлив по основу потенцијалне имовине и обавеза. На основу извршене процјене поступити у складу са MPC JC 19 - Резервисања, потенцијалне обавезе и потенцијална имовина

III ИЗВЈЕШТАЈ О ПРОВЕДЕНОЈ РЕВИЗИЈИ

1. Увод

Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске (у даљем тексту: Фонд) основан је Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС ради обезбјеђивања и остваривања права из пензијског и инвалидског осигурања.

Фонд је правно лице и према Рјешењу бр. У-И-287/94, од 26.04.1994. године, уписан је у регистарски уложак Основног суда у И. Сарајеву под називом Јавни фонд за пензијско и инвалидско осигурање РС - Сарајево са сједиштем у Палама, Српских ратника бр. 45.

Рјешењем Основног суда у Бијељини бр. ФИ-800/98 од 09.07.1998 год. извршен је упис промјене сједишта, па је ново сједиште у Бијељини, Карађорђева бр. 5, а Рјешењем Основног суда у Бијељини ФИ-430/01 од 06.08.2001. год. поново је извршена промјена сједишта и уписано Бијељина, Његошева бр. 28А.

Према обавјештењу Републичког завода за статистику о разврставању јединице разврставања по дјелатностима, од 28.12.2001. год., Фонд је према врсти облика организовања разврстан у остале облике организовања-90, са државном својином, матичним бројем 1834134 и шифром претежне дјелатности 75300 - обавезно социјално осигурање.

Према Статуту Фонда, ради обављања управних, административних, финансијских, техничких и других послова који произилазе из функција Фонда, образована је јединствена Стручна служба, која има сљедеће организационе дијелове:

- Централну службу Фонда и
- шест филијала: Бања Лука, Бијељина, Добој, Приједор, И. Сарајево и Требиње.

Фонд је своје пословање у току 2009. године обављао преко рачуна отворених код сљедећих банака: Нова банка Бања Лука и Бијељина, Бобар банка Бијељина, Бања Лука, Добој, Приједор, И. Сарајево и Требиње, Балкан инвестмент банка Бијељина, Уникредит банка Бијељина и Бања Лука, НЛБ Развојна банка Бијељина, Хипо алпе адриа банка Бијељина, Прокредит банка Бијељина, Раифаизен банка Бијељина и Павливић интернационал банка Бијељина.

Средства добијена по основу учешћа Фонда у приватизацији државног капитала вођена су на посебним жиро рачунима Фонда код Бобар банке Бијељина и Балкан инвестмент банке Бијељина.

У складу са чл. 20. Закона о ревизији јавног сектора Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 98/05) Фонд је 11.1.2011. године доставио Примједбе на Нацрт извјештаја о ревизији финансијских извјештаја Фонда за период 1.1.-31.12.2009. године, број РВ048-10 од 27.12.2010. године.

Главна служба за ревизију јавног сектора Републике Српске размотрила је примједбе и није установила да су такве природе да могу утицати на форму и садржај извјештаја и промијенити утврђене налазе.

Уз Извјештај достављамо одговор на примједбе под бројем 05/0903-179-3/10 од 17.1.2011. године.

2. Провођење препорука из претходног извјештаја

Руководство Фонда је сачинило План активности на реализацији препорука по претходно обављеној ревизији и у складу са истим приступило провођењу свих

преорука. Од укупно тринаест преорука, преоруке које се односе на приходе, трошкове материјала и услуга, краткорочна потраживања и краткорочне текуће обавезе проведене су у потпуности. Преоруке које се односе на интерне контроле, финансијски план, трошкове по основу утврђених права везано за годишње усклађивање пензија и набавке нису проведене на одговарајући начин. Код преорука које се односе на трошкове по основу утврђених права провођење је још у току, уз образложење да је за провођење истих потребан дужи временски период.

Фонд је и даље у обавези да проведе све преоруке.

3. Закључак о функционисању интерних контрола

У 2009. години, у Фонду су присутне значајне активности по питању унапређења интерних контрола. Међутим, као и у претходном периоду, код наведених активности нема довољно систематског приступа, присутна је предимензионираност интерних аката, неусклађеност појединих са законском регулативом, њихова међусобна неусклађеност и сл. Наведене околности упућују на могућност повећања ризика у контролном окружењу, што може имати за посљедицу успоравање унапређења цјелокупног система интерне контроле.

Мишљења смо да не постоји довољан надзор над успостављеним контролним активностима и да је потребно извршити одређене промјене у самом приступу унапређења интерних контрола.

У 2009. год. у Фонду је успостављена функција интерне ревизије и уведен стандард ISO 9001.

4. Набавке

За потребе набавки средстава и услуга у 2009. години, према Плану набавки, утврђен је износ од 2.479.438 КМ. Вриједност закључених уговора, по проведеним поступцима јавних набавки, износила је 1.248.956 КМ, што је 50,56% у односу на план. Наведени проценат извршења плана, указује на чињеницу да планирање набавки у 2009. год. није у довољној мјери реално проведено.

Код провођења процедура по Закону о јавним набавкама БиХ, до момента закључења уговора нису уочене значајније неправилности. За потребе услуга превођења аката са страних језика, закључен је 7.12.2009. год. Уговор бр. 7166-9/09 на износ од 57.330 КМ. По наведеном Уговору испостављен је трошковник 16.12.2009. год. и рачун 4.1.2010. године, који по нашем мишљењу, не садрже све потребне елементе, како би се могли увјерити у објективност извршених услуга. Са истим смо упознали руководство Фонда, након чега смо писмено обавијештени да ће директор формирати комисију, гдје ће бити укључена и интерна ревизија, која треба да изврши надзор над интерним контролама везаним за провођење наведеног уговора, да на одговарајући начин утврди обим извршених услуга и потребу кориговања евидентираних трошкова уговорених услуга, те да ће након провођења наведених активности утврдити евентуалну одговорност и предузети одговарајуће мјере.

Код провођења Уговора бр. 7166-9/09, закљученог 7.12.2009. год. на износ од 57.330 КМ, за потребе услуга превођења аката са страних језика, по мишљењу ревизије, присутни су пропусти интерних контрола у погледу реалног утврђивања висине трошкова, гдје је извјесно да ће након

активности које ће провести руководство Фонда, доћи до кориговања трошкова уговорених услуга.

Препорука

Код активности контроле објективности извршених услуга превозиња у складу са обавештењем директора, укључити и рачуне из наредног периода и извршити надзор над провођењем успостављених контролних активности утврђених Упутством за пријем и контролу улазних докумената на основу којих се врши плаћање у Фонду.

5. Финансијски план

Финансијски план за 2009. год. рађен је у складу са Упутством за израду финансијског плана Фонда за 2009. годину, а 11.9.2009. год. донесен је нови акт Методологија припреме, доношења и праћења извршења Финансијског плана Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС. Новим актом је, између осталог, предвиђено да се дефицит финансира кредитним задужењем, у складу са Законом о буџетском систему, Законом о дугу и гаранцијама и Уредбом о директном задуживању фондова социјалне сигурности и јавних здравствених установа.

Поступајући по Закључку Народне скупштине РС од 4.11.2008. године, којим се обавезује Влада РС да обезбиди исплату пензија на достигнутом нивоу, **трошкови пензија за 2009. год. пројектовани су на основу коефицијента 1,06, а не на основу планираних расположивих средстава, што по нашем мишљењу, није у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чл. 162.**

У Нацрту финансијског плана, средства из Буџета РС за финансирање посебних права, пројектована су у износу 292.581.327 КМ, гдје је од стране Фонда дато јасно образложење на основу којих параметара је пројектован наведени износ. У одговору Министарства финансија на достављени Нацрт финансијског плана Фонда наведено је да је Нацртом буџета РС за 2009. год. планирана дознака Фонду ПИО у укупном износу од 160.000.000 КМ, те да је потребно да Фонд изврши корекцију, тј. умањење за 132.581.327 КМ. Како се нисмо могли увјерити да постоје друга објашњења за наведено умањење средстава, мишљења смо да је исто посљедица недовољне усаглашености ставова Фонда, Министарства рада и борачко инвалидске заштите и Министарства финансија, те да **није у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чл. 199.**

Поступајући као што је претходно наведено, Финансијским планом за 2009. год. **планиран је дефицит** у износу од 47.903.578 КМ, а задњим ребалансом истог, дефицит у износу од 55.763.246 КМ. Финансирање планираног дефицита предвиђено је из средства краткорочног кредитног задужења код банака 37.000.000 КМ (износ је у оквирима утврђеним Уредбом о директном задуживању фондова социјалне сигурности и јавних здравствених установа) и привремено коришћење средстава Сектора за пословање капиталом од приватизације 18.763.246 КМ.

Финансијским планом, дефинисано је финансирање дефицита за фискалну 2009. годину и отплата обавеза по одштетним захтјевима у износу од 3.653.000 КМ. Ребалансом финансијског плана, предвиђено је само финансирање дефицита за фискалну 2009. годину, а није дефинисано финансирање дефицита из претходног периода, односно пренесених обавеза, које доспијевају у 2009. години.

Пренесене краткорочне текуће обавезе претходног периода износиле су 66.392.300 КМ (највећим дијелом односе се на обавезе за пензије за 12/08, обавезе по одштетним захтјевима, допринос за здравствено осигурање и обавезе према добављачима), затим обавезе за лична примања 860.994 КМ, а неутрошена новчана средства из претходног периода, тј. са 31.12.2008. године, износила су 8.577.505 КМ и потраживања од Пошта Српске на име већ дозначених средстава за почетак исплате пензија за 12/08 у износу од 23.876.570 КМ. Према наведеном, **Финансијским планом за 2009. годину, по нашем мишљењу, није дефинисано финансирање доспјелих обавеза из претходног периода у износу од 32.799.219 КМ.**

Имајући у виду све напријед наведене чињенице, мишљења смо, да планирање одређених трошкова и обавеза без јасног дефинисања извора финансирања није реално, што има за посљедицу акумулирање дефицита.

Препорука

Наставити са активностима које ће довести до усаглашавања ставова Фонда, Министарства рада и борачко инвалидске заштите и Министарства финансија по питању дефинисања средстава потребних за финансирање права утврђених Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чл. 199, као и примјене чл. 162. Исто препоручујемо са циљем да се прекине пракса планирања трошкова и обавеза за које нису дефинисани реални извори финансирања како би се зауставило акумулирање дефицита.

6. Финансијски извјештаји

6.1. Биланс успјеха

Приходи исказани у билансу успјеха износе 803.326.452 КМ, чију структуру чине порески приходи у износу 640.549.614 КМ, непорески приходи 2.776.838 КМ и грант из буџета РС 160.000.000 КМ.

Порески приходи у цијелости се односе на приходе по основу доприноса за социјално осигурање, који се наплаћују преко јединственог рачуна Трезора РС и исти су усаглашени са Трезором.

Непорески приходи односе се на остале приходе од имовине 239.662 КМ, камате од позајмица појединцима 4.836 КМ, приход од позитивних курсних разлика 7.695 КМ и остали непорески приходи 2.524.645 КМ. У оквиру истих нису уочене значајније неправилности.

У оквиру **текућих помоћи** евидентиран је приход остварен по основу гранта од РС у износу од 160.000.000 КМ, што одговара планираном износу. Исти се односи на средства планирана у Буџету РС за покриће посебних права корисника, па је исто објашњено у тачки 5. Извјештаја.

Укупни расходи Фонда у 2009. год. евидентирани су у износу 917.117.307 КМ. Структуру расхода чине: плате и накнаде трошкова запослених 12.131.665 КМ, порези и доприноси на остала лична примања 170.856 КМ, трошкови материјала и услуга 10.450.635 КМ и текуће помоћи 893.699.690 КМ.

Плате и накнаде су у оквирима Финансијског плана за 2009. годину. Због неуједначеног приступа код примјене прописа везаних за обрачун личних примања у ванбуџетским фондovima, Фонд за пензијско и инвалидско

осигурање тражио је мишљење од Министарства рада и борачко инвалидске заштите. У одговору Наведеног Министарства од 30.9.2008. год. полази се од чињенице да се плате, накнаде и остала лична примања у Фонду одређују у складу са Законом о платама запослених у органима управе РС и Посебним колективним уговором за запослене у органима управе РС. Активности око истог вођене су током 2009. год. и настављене су у 2010. год.

Трошкови материјала и услуга обухватају: путне трошкове у износу 132.883 КМ, трошкове енергије 327.691 КМ, трошкове комуналних и комуникационих услуга 1.089.163 КМ, набавке материјала 438.588 КМ, превоза и горива 90.158 КМ, закупа имовине и опреме 146.652 КМ, трошкове текућег одржавања 104.220 КМ, осигурања, банкарских услуга и услуга платног промета 57.025 КМ и уговорене услуге 8.063.855 КМ.

У оквиру уговорених услуга, у 2009. години, евидентирани су трошкови превођења у износу 57.330 КМ, на основу рачуна, који по нашем мишљењу, не представља исправну књиговодствену исправу. Исто је објашњено у тачки 4. Извјештаја.

Грантови појединцима обухватају расходе по основу обрачунатих пензија у износу 856.792.015 КМ, доприносе за здравствено осигурање пензионера 31.953.653 КМ, трошкове сахране корисника пензија 4.413.624 КМ и остале грантове 540.397 КМ. Наведени расходи се евидентирају на овој позицији због не прилагођености контног оквира фондовима.

Утврђивање расположивих средстава за обрачун пензија у јануару и фебруару 2009. год. и усклађивање са расположивим средствима на мјесечном нивоу рађено је као у претходној години, гдје истичемо да су путем процјене укључивана и средства из наредног мјесеца, за потребе текућег мјесеца.

У фебруару 2009. године, Управни одбор Фонда усвојио је Правилник о начину утврђивања средстава за исплату пензија у коме је дефинисано да се у расположива средства укључују само средства до краја мјесеца за који се врши обрачун пензија (не укључују се средства наредног мјесеца).

Поступајући по наведеном Правилнику, у 2009. години од марта мјесеца, па до краја године, код мјесечног усклађивања обрачуна пензија са расположивим средствима, осим средстава расположивих на жиро рачуну, на дан обрачуна у расположива средства укључивана су:

- редовна транша из Буџета РС,
- средства по основу социјалног програма,
- очекивани приход до краја мјесеца за који се врши обрачун и
- остали приходи

Укупни расходи су пројектовани прво уз укључење пензија по коефицијенту 1, затим је утврђиван коефицијент за усклађивање са расположивим средствима, који није примјењиван. Након тога извршен је обрачун пензија по коефицијенту 1,06, као што је дефинисано Финансијским планом за 2009. годину и на крају обрачуна за сваки мјесец исказана недостајућа средства.

По нашем мишљењу, са доношењем Правилника о начину утврђивања средстава за исплату пензија, само је формално дошло до промјене у обрачуну, а реално посматрано ништа није промијењено. Раније су код пројектовања расположивих средстава укључивана средства наредног периода, а након доношења Правилника не укључују се, већ се на крају обрачуна за сваки мјесец, исказују недостајућа средства, која се такође покривају средствима

наредног периода. У 2009. год. због недовољности прилива средстава наредног мјесеца, кориштена су и средства по основу кредитног задужења код банака.

Фонд је у 2009. год. обезбиједио податке о висини коефицијента исплате пензија остварених по основу рада (без посебних права), на основу чега смо се увјерили да су средства остварена по основу доприноса била довољна за исплату пензија по коефицијенту 1,06, посматрано на годишњем нивоу. Ова констатација је тачна уз услов да су тумачења Фонда по питању која права се финансирају из Буџета РС исправна, јер се ресорно Министарство није изјашњавало да ли је сагласно са тумачењима Фонда.

У 2009. години, усклађивање пензија на годишњем нивоу дефинисано је Правилником о начину утврђивања средстава за исплату пензија, чл. 8, гдје стоји, да када мјесечни исплатни коефицијент достигне вриједност коефицијента годишњег раста нето плата у РС у односу на годину на коју су усклађене пензије, Управни одбор Фонда на приједлог директора доноси одлуку о усклађивању пензија на годишњем нивоу уз исплатни коефицијент један.

По нашем мишљењу, годишње усклађивање, према напријед наведеном Правилнику, преклапа се са мјесечним усклађивањем.

Код обрачуна и усклађивања пензија у 2009. години поступано је исто као и код пројекције трошкова по овом основу током доношења Финансијског плана, па је констатована неусклађеност код Финансијског плана са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, присутна и код извршења Финансијског плана, што је имало за последицу исказивање дефицита у износу од 113.790.855 КМ.

Према Информацији Фонда о активностима које су предузете по препорукама Главне службе за ревизију јавног сектора РС из претходне године, одређене активности везане за отклањање неправилности по питању примјене Закона о пензијском и инвалидском осигурању, чл. 160, 162 и 199, још су у току, јер захтијевају дужи временски период. Исто је усмјерено ка рјешавању питања дефицита.

Препорука

Са циљем елиминисања негативних ефеката насталих због присутне неусклађености код примјене Закона о пензијском и инвалидском осигурању, чл. 160, 162 и 199, наставити са провођењем препорука датих у претходној ревизији. Проводити заједно са препоруком која је дата код доношења финансијског плана.

Пензије које дистрибутер (пошта или банка) из одређених разлога не дозначи кориснику враћају се Фонду. У главној књизи за износ враћених пензија врши се сторно трошкова и обавезе. Како се пензије обрачунавају и исплаћују у текућем мјесецу за претходни мјесец, неисплаћене пензије за 12/08 сторниране су са трошка 1/09, а за неисплаћене пензије 12/09 исто је урађено у 2010. години. Према наведеном, трошкови пензија за првих 11 мјесеци 2009. године исказани су на готовинској основи, а само за децембар 2009. на обрачунској основи. Како постојећи софтвер не омогућује евидентирање на обрачунској основи, у забиљешкама уз финансијске извјештаје објављено је да су трошкови по основу пензија у 2009. години приказани мање у износу од 499.760 КМ.

Код утврђивања права из пензијског и инвалидског осигурања, у 2009. години проведене су одређене активности, чиме је учињен одређени помак у односу на претходни период, што се огледа у томе, да се по сваком захтјеву

отвара одговарајући омот предмета-списа, али се и даље на истом не означава рок за рјешавање. У попису прилога не наводе се сви документи који су у прилогу, а с друге стране, наводе се документи који не постоје у прилогу. Према наведеном, и даље нису у потпуности испоштоване одредбе Упутства о спровођењу канцеларијског пословања и комплетирању предмета.

Број неријешених предмета је смањен у односу на претходни период, али је у одређеном броју случајева утврђено, да трајање поступка утврђивања права (вријеме од подношења захтјева до доношења рјешења), као и рок за доношење рјешења по жалби нису у складу са одредбама Закона о општем управном поступку, чл. 206 и 232.

Уочене неправилности код утврђивања права из пензијског и инвалидског осигурања у 2009. години, по нашем мишљењу, последица су недовољно успостављених интерних контрола.

Препорука:

Извршити надзор (интерна ревизија) над контролама успостављеним у области утврђивања права из пензијског и инвалидског осигурања и дати препоруке у правцу даљег побољшања истих, чијим спровођењем ће се обезбиједити примјена свих прописа из ове области.

Фонд је у 2009. год. на име једнократне новчане помоћи за случај смрти пензионера или његовог брачног друга (500 КМ, односно 350 КМ по кориснику), издвојио средства у износу 4.191.674 КМ на основу захтјева за исплату који су поднесени директно Фонду.

По истом основу, али не директном исплатом, већ преко Удржења пензионера издвојена су средства у износу од 221.950 КМ. Удружење пензионера као доказ доставља уговоре сачињене са погребним друштвима у којима су наведени трошкови сахране који се, у узорку који смо посматрали, крећу од 536 КМ до 2.047 КМ. Из наведених уговора, не види се да ли Удружење плаћа сав износ или само дио, односно до које висине. Ови подаци су битни за чланове Удружења пензионера због праведне расподеле, а за Фонд нису потребни из разлога што Фонд исплаћује одлуком утврђени фиксни износ по кориснику. Мишљења смо да би као доказ Фонду, за стицање права на име помоћи за случај смрти, која се исплаћује посредством Удружења пензионера, био довољан поднесени захтјев и доказ о смрти корисника права, као и у случају директног обраћања Фонду (само би било достављено посредством Удружења пензионера).

Удружењу пензионера је по основу чланарине пензионера у 2009. год. обрачунато 3.491.677 КМ, а дозначено 3.468.039 КМ и одобрена помоћ у износу од 12.500 КМ.

И поред значајног износа средстава који је Удружење пензионера остварило од уплаћених чланарина, поједина општинска удружења обраћала су се директно Фонду за додатна средства, која је Фонд одобрио иако од стране Удружења пензионера није документована расподела средстава по основу укупног прихода од чланарина и осталих прихода.

У Извјештају о финансијском пословању Удружења пензионера РС за 2009. годину наведено је да остварени приход износи 132.407 КМ, од чега је приход по основу чланарине 94.033 КМ и да је чланарина 5 фенинга по члану. По нашем мишљењу, у извјештају је приказан само приход од чланарина, који се задржава на нивоу Републичког удружења и расподела истог. Приходи по

општинским удружењима приложени су у виду списка и није наведено за које намене су средства утрошена.

Препорука:

Додатна средства на име помоћи Удружењу пензионера планирати и одобравати након увјеравања да су средства по основу чланарина реално и правично распоређена, тј. на основу Финансијских извјештаја Удружења из којих се јасно види колики су укупни приходи који укључују укупно дозначена средства чланарина и њихову расподелу.

Фонд је у 2009. години, у билансу успјеха исказао **мањак прихода над расходима** у износу од **113.790.855 КМ**, што је објашњено у овој тачки поглавље грантови појединцима и тачки 6.1 Извјештај о извршењу финансијског плана.

6.2. Биланс стања

Укупна имовина исказана у активи биланса стања са 31.12.2009. год. износи 438.917.746 КМ и уравнотежена је са пасивом биланса. Готовина, краткорочна потраживања и разграничења износе 38.048.329 КМ, а стална средства (основна средства, дугорочни пласмани и хартије од вриједности) износе 400.869.417 КМ. У пасиви биланса евидентирани су краткорочне обавезе и разграничења у износу 178.648.250 КМ и извори средстава у износу од 260.269.496 КМ.

Код **новчаних средстава** уочени су пропусти везани за разграничење периода, гдје се не ради о значајним износима (девизни изводи), али је битно поменути, ради провјере ефикасности интерних контрола и спрјечавања грешака у будућем периоду.

Краткорочна потраживања исказана у билансу стања са 31.12.2009. год. у износу 32.832.882 КМ односе се на: потраживања од правних лица 30.016.954 КМ, потраживања од физичких лица 11.064 КМ и остала потраживања 4.081.532 КМ коригована исправком вриједности потраживања у износу од 1.276.667 КМ.

У оквиру **потраживања од правних лица** Фонд је евидентирао потраживање Сектора за пословање капиталом од приватизације од Фонда по основу преноса средстава за потребе исплате пензија у износу од 30.000.000 КМ. Наведено потраживање је из претходног периода, тј. са 31.8.2008. год.

Остала потраживања највећим дијелом односе се на потраживања по регресном поступку. Иста представљају потраживања по основу извршених преплата корисницима права, због непосједовања доказа о престанку права, која су у 2009. год. износила 2.151.831 КМ и већа су у односу на претходну год. за 26%. Због тренда повећања наведених потраживања, а у складу са нашом препоруком из претходне ревизије, директор Фонда донио је 30.06.2009. год. интерни акт Упутство за поступање по регресном поступку у случајевима преплате пензија.

Препорука

Континуирано пратити примјену Упутства за поступање по регресном поступку у случајевима преплате пензија и утврдити ефекте примјене истог.

Основна средства у билансу стања евидентирана су у вриједности од 17.434.633 КМ (набавна 23.533.595 КМ, исправка 6.098.962 КМ). Структуру истих чине: земљиште у износу 455.531 КМ, грађевински објекти 15.343.057 КМ,

опрема 1.431.584 КМ, основна средства у облику права 92.063 КМ и средства у припреми 112.397 КМ.

У Забилешкама уз финансијске извјештаје објављено је да је са 31.12.2009. год. у оквиру грађевинских објеката и земљишта евидентирано 6.467.473 КМ вриједности што је укњижено у ЗК, 6.298.288 КМ што није укњижено у ЗК за које постоји доказ о власништву и 3.032.827 КМ грађевинских објеката који нису укњижени у ЗК, а не постоји ни доказ о власништву.

У 2009. год., у односу на претходну годину, извршен је упис права својине и посједа у Књигу уложених уговора и катастар некретнина: пословног простора пословнице Брод, Билећа и Гацко и пословних простора која користе удружења пензионера у Броду и Зворнику.

У склопу активности око утврђивања власништва, у 2009. години, утврђено је да код појединих објеката за које се сматрало да постоје докази о власништву, исти не представљају квалитетан доказ (купопродајни уговор није овјерен, копија купопродајног уговора без оригиналног примјерка, посједовни лист у коме је уписано да је посједник неко друго правно лице а не Фонд и сл.), па су активности око утврђивања власништва настављене и у 2010. години.

Дугорочни пласмани евидентирани су у билансу стања са 31.12.2009. год. у износу од 1.225.718 КМ. Износ од 564.295 КМ односи се на неизмирене стамбене кредите дате радницима у ранијем периоду и 661.423 КМ је дугорочни улог у Поштанску штедионицу Бања Лука.

Са 31.12.2009. године, у оквиру сталних средстава, евидентирани су **хартије од вриједности** у износу 382.209.066 КМ, што одговара фер вриједности финансијских средстава расположивих за продају исказаној у билансу стања Сектора за пословање капиталом од приватизације на дан 31.08.2008. год. (набавна вриједност износи 731.083.199 КМ, исправка вриједности 348.874.133 КМ).

Краткорочне текуће обавезе са 31.12.2009. год. евидентирани су у износу од 94.944.770 КМ и веће су за 43% у односу на претходни период. Значајнији износи у оквиру наведених обавеза односе се на: обавезе према добављачима 3.571.677 КМ, допринос за здравствено осигурање 6.090.005 КМ, обавезе за пензије 71.884.761 КМ (обавезе за пензије з 2000. год 183.486 КМ) и обавезе по одштетним захтјевима 10.874.880 КМ. Финансирање наведених обавеза у почетном стању, није дефинисано финансијским планом за 2009. годину, што се одразило и на стање на крају периода. Исто је детаљније објашњено у тачки 6.3. Извјештаја.

Обавезе по основу краткорочних кредита и зајмова у износу од 31.095.905 КМ објашњене су такође у тачки 6.3.

Извори средстава који су евидентирани у Фонду са 31.12.2009. год. износе 260.269.496 КМ. У оквиру наведеног износа приказани су: извори сталних средстава 17.434.633 КМ, остали извори средстава 803.940.236 КМ, ревалоризациони ефекти негативни у износу 348.874.133 КМ и **акумулирани вишак расхода над приходима (дефицит) 212.231.240 КМ.**

Ревалоризациони ефекти односе се на ревалоризацију финансијских средстава расположивих за продају (акција) на дан 31.8.2008. год.

Код рачуна биланса стања: потраживање Сектора за пословање капиталом од приватизације од Фонда, хартије од вриједности и ревалоризациони ефекти који се односе на ревалоризацију финансијских средстава расположивих за продају (акција), у претходном тексту, наглашено је да се евидентирани износи односе

на стања од 31.8.2008. год. Са 31.12.2009. год. урађени су финансијски извјештаји Сектора за пословање капиталом од приватизације, али подаци истих нису укључени у финансијске извјештаје Фонда, због одредби Закона о Пензијском резервном фонду од 20.3.2008. године. Исто је објављено у Забилјешкама уз финансијске извјештаје Фонда.

6.3. Извјештај о извршењу финансијског плана

Према подацима Годишњег извјештаја о извршењу буџета, односно финансијског плана Фонда у 2009. год. **укупно остварени приходи и добици** мањи су за 7 % од планираних.

Укупни расходи су остварени у висини планираних. Прекорачење плана евидентирано је код трошкова енергије 1%, трошкова комуналних и комуникационих услуга 19%, трошкови услуга превоза и горива 1% и трошкови осигурања, банкарских услуга и услуга платног промета 2%, који у номиналном износу нису значајни. Наведени трошкови се налазе у оквиру трошкова материјала и услуга и укупно посматрано, не прелазе планирани износ.

Капитална улагања исказана су у износу од 279.821 КМ, а финансијски план је остварен са 62%.

Остварени дефицит текућег периода (113.817.583 КМ) већи је од планираног (55.763.246 КМ) за 104%, што је последица остварења расхода у 100% износу, а прихода 93%.

Дефицит (непокривени расходи) приказан у Годишњем извјештају о извршењу буџета разликује се од износа исказаног у билансу успјеха за износ евидентираних капиталних добитака и капиталних трошкова, које по правилу не садржи биланс успјеха.

По питању финансирања, Финансијским планом је дефинисано финансирање текућих обавеза из средстава краткорочног задужења код банака у износу од 37.000.000 КМ и привременим коришћењем средстава Сектора за управљање капиталом од приватизације у износу од 18.763.246 КМ.

Кредитно задужење код банака, вршено је у складу са одобрењем Министарства финансија РС од 12.5.2009. године. Коришћени су револвинг кредити (средства се сукцесивно повлаче у току уговореног периода), по основу којих је у 2009. години повучено 169.150.000 КМ. Од наведеног износа, враћено је у току године 138.150.000 КМ, тако да неизмирене обавезе по краткорочним кредитима према банкама са 31.12.2009. год. износе 31.000.000 КМ, што је у оквирима финансијског плана. Због различитог приступа код приказивања задужења у Финансијском плану (задужење кориговано са отплатом) и извршењу финансијског плана (задужење није кориговано са отплатом) коефицијент остварења плана у Годишњем извјештају о извршењу буџета није реалан, али исто је објашњено у забилјешкама уз финансијске извјештаје.

Расходи по основу камата за коришћене краткорочне кредите у 2009. години евидентирани су у износу 664.461 КМ (уговорена камата 7,5%-фиксна), што је 96% од планираног износа, а неизмирене обавезе по основу камата са 31.12.2009. год. износе 95.904 КМ.

Финансирање обавеза по основу привремено коришћених средстава Сектора за управљање капиталом од приватизације у износу од 18.763.246 КМ дефинисано је Одлуком УО од 16.12.2009. год., о поврату средстава у 60 једнаких мјесечних рата, почев од јануара 2010. год.

Као што је наведено у поглављу 5. Извјештаја, Ребалансом финансијског плана Фонда за 2009. годину, није дефинисано финансирање пренесених обавеза, које доспијевају у 2009. години. Према подацима наведеним у забилјешкама уз

финансијске извјештаје, у 2009. години измирене су обавезе из претходног периода у износу од 60.958.763 КМ, (обавезе за пензије за 12/08 50.713.556 КМ, допринос за здравствено осигурање корисника пензија 2.617.407 КМ, обавезе за пензије из 2000. год. 3.640.246 КМ, обавезе према добављачима 2.774.087 КМ и остале обавезе 1.213.467 КМ), а расположива средства из претходног периода износила су 32.454.075 КМ, што значи да је дио пренесених обавеза финансиран из текућих средстава која су планом предвиђена за финансирање текућих расхода. Како дио текућих средстава није коришћен у складу са финансијским планом и чињеница да нису остварени приходи у планираном износу, краткорочне текуће обавезе у износу од 94.944.770 КМ и обавезе према радницима у износу 1.023.668 КМ, евидентирани са 31.12.2009. године покривене су расположивим средствима из 2009. год. само са износом од 789.408 КМ.

У 2009. години у Фонду је присутно коришћење средстава текућег периода за измирење обавеза из претходног периода, чије финансирање није предвиђено Финансијским планом и стварање обавеза изнад расположивих средстава, што по нашем мишљењу, није у складу са Законом о буџетском систему РС, чл. 39. Наведено има за последицу повећање акумулираног дефицита и уколико се настави у будућем периоду, може довести у питање сталност пословања Фонда.

Препорука:

Како би извршење плана било реално могуће, потребно је прије свега обезбиједити реално планирање. Сходно наведеном неправилности код извршења Финансијског плана отклањати паралелно са отклањањем неправилности које су везане за доношење финансијског плана.

6.4. Напомене уз финансијски извјештај

У Напоменама уз финансијске извјештаје објављени су значајни судски спорови, али није наведена процјена када се очекује окончање спора и исход истог, како би се могло разграничити да ли постоји потреба резервисања или само објављивања потенцијалних средстава и обавеза.

Мишљења смо, да поступање код судских спорова није извршено на начин дефинисан МРС ЈС 19 - Резервисања, потенцијалне обавезе и потенцијална имовина, параграф 97, 98, 100 и 105.

Препорука

За потребе реалног приказивања имовине и обавеза у финансијским извјештајима, обавезно вршити процјену износа и периода када се очекује прилив или одлив по основу потенцијалне имовине и обавеза. На основу извршене процјене поступити у складу са МРС ЈС 19 - Резервисања, потенцијалне обавезе и потенцијална имовина

Ревизорски тим:

Нада Трнинић

Стоја Чвокић

Драган Милошевић